

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 73.659/1
van 16 juni 2023

avis 73.659/1
du 16 juin 2023

over

sur

een voorontwerp van wet 'tot
uitvoering van het
afsprakenkader in het kader
van de interprofessionele
onderhandelingen voor de
periode 2023-2024'

un avant-projet de loi
'exécutant l'accord cadre dans
le cadre des négociations
interprofessionnelles pour la
période 2023-2024'

Op 17 mei 2023 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Werk verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet ‘tot uitvoering van het afsprakenkader in het kader van de interprofessionele onderhandelingen voor de periode 2023-2024’.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 8 juni 2023. De kamer was samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, Wouter PAS en Inge VOS, staatsraden, Michel TISON en Johan PUT, assessoren, en Greet VERBERCKMOES, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Jonas RIEMSLAGH, auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Inge VOS, staatsraad.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 16 juni 2023.

*

Le 17 mai 2023, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre du Travail à communiquer un avis dans un délai de trente jours, sur un avant-projet de loi ‘exécutant l'accord cadre dans le cadre des négociations interprofessionnelles pour la période 2023-2024’.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre le 8 juin 2023. La chambre était composée de Marnix VAN DAMME, président de chambre, Wouter PAS et Inge VOS, conseillers d'État, Michel TISON et Johan PUT, assesseurs, et Greet VERBERCKMOES, greffier.

Le rapport a été présenté par Jonas RIEMSLAGH, auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Inge VOS, conseiller d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 16 juin 2023.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet strekt, luidens de memorie van toelichting erbij, tot uitvoering van een deel van de maatregelen die op 4 april 2023 zijn overeengekomen door de sociale partners, vertegenwoordigd in de “Groep van 10”.

Titel 1 bevat een inleidende bepaling. Titel 2 heeft betrekking op het domein “Werk” en strekt tot herinvoering van de zogenaamde “relance-uren” (hoofdstuk 1) en de verlenging van de regeling inzake de “eenmalige innovatiepremies” (hoofdstuk 2). Titel 3 bevat maatregelen inzake ‘Financiën’, meer bepaald inzake de verhoging van het aantal fiscaal voordelige overuren met overwerktoeslag (hoofdstuk 1) en de fiscale vrijstelling van de voormelde relance-uren (hoofdstuk 2).

VORMVEREISTEN

3. Het voorontwerp bevat maatregelen die, overeenkomstig artikel 15 van de wet van 25 april 1963 ‘betreffende het beheer van de instellingen van openbaar nut voor sociale zekerheid en sociale voorzorg’, om advies moeten worden voorgelegd aan hetzij het betrokken beheerscomité, hetzij de Nationale Arbeidsraad. Die verplichting geldt voor “elk voorontwerp van wet of ontwerp van organiek besluit of verordening tot wijziging van de wetten of verordeningen, met de toepassing waarvan de instelling belast is of betreffende het personeelskader en de structuur van de instelling”. Artikel 4 van het voorontwerp wijzigt artikel 31 van de wet van 3 juli 2005 ‘houdende diverse bepalingen betreffende het sociaal overleg’, waardoor de regeling vervat in hoofdstuk IX van die wet met twee jaar wordt verlengd. Die regeling voorziet in de uitsluiting van de “eenmalige innovatiepremies” van het loonbegrip voor de berekening van de socialezekerheidsbijdragen.

Uit geen van de bij de adviesaanvraag gevoegde documenten blijkt dat het krachtens artikel 15 van de wet van 25 april 1963 voorgeschreven advies is ingewonnen.

De gemachtigde bezorgde het advies nr. 2.368 van 30 mei 2023 van de Nationale Arbeidsraad, dat als onderwerp heeft “Afsprakenkader van 6 april 2023 – Uitvoering”. Dat advies bevat een overzicht van maatregelen en het besluit dat “[v]oor de tenuitvoerlegging van het afsprakenkader (...), naast de collectieve arbeidsovereenkomsten die in de Nationale Arbeidsraad werden gesloten, een aantal wettelijke en reglementaire bepalingen [moeten] aangepast worden”.

---

¹ Aangezien het gaat om een voorontwerp van wet, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

Uit niets blijkt echter dat het actueel voorliggende voorontwerp het voorwerp uitmaakte van het advies nr. 2.368 van de Nationale Arbeidsraad. Nochtans vereist artikel 15 van de wet van 25 april 1963 dat het “voorontwerp van wet” om advies wordt voorgelegd. Een advies over een enkel in algemene bewoordingen geschetste maatregel kan daarmee niet worden gelijkgesteld. Bijgevolg moet over het voorontwerp alsnog het in die wetsbepaling voorgeschreven advies worden ingewonnen.²

Indien de aan de Raad van State voorgelegde tekst ten gevolge van dat advies nog wijzigingen zou ondergaan,³ moeten de gewijzigde of toegevoegde bepalingen, ter inachtneming van het voorschrift van artikel 3, § 1, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, aan de afdeling Wetgeving worden voorgelegd.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 3

4.1. Artikel 3 van het voorontwerp bepaalt dat hoofdstuk 1 van titel 2 uitwerking heeft met ingang van 1 juli 2023. Hoewel die datum vooralsnog in de toekomst ligt, suggereert die formulering dat aan die regeling terugwerkende kracht zal worden verleend.

De niet-retroactiviteit van wetten is een waarborg ter voorkoming van rechtsonzekerheid. Die waarborg vereist dat de inhoud van het recht voorzienbaar en toegankelijk is, zodat de rechtzoekende in redelijke mate de gevolgen van een bepaalde handeling kan voorzien op het tijdstip dat die handeling wordt verricht. De terugwerkende kracht kan enkel worden verantwoord wanneer ze onontbeerlijk is voor de verwezenlijking van een doelstelling van algemeen belang.⁴ Indien bovendien blijkt dat de terugwerkende kracht tot doel heeft de afloop van een gerechtelijke procedure in een welbepaalde zin te beïnvloeden of de rechtscolleges te verhinderen zich uit te spreken over een welbepaalde rechtsvraag, vergt de aard van het in het geding zijnde beginsel dat uitzonderlijke omstandigheden of dwingende motieven van algemeen belang een verantwoording bieden voor het optreden van de wetgever, dat ten nadele van een categorie van burgers afbreuk doet aan de jurisdictionele waarborgen die aan allen worden geboden.⁵

---

² De adviesverplichting geldt niet in spoedeisende gevallen. Indien de minister zich op die uitzondering beroept, moet hij krachtens artikel 15, derde lid, van de wet van 25 april 1963 de voorzitter van het beheerscomité hiervan op de hoogte brengen.

³ Andere wijzigingen dan diegene waarvan in het door de Raad van State, afdeling Wetgeving, gegeven advies melding wordt gemaakt of wijzigingen die ertoe strekken tegemoet te komen aan hetgeen in dit advies wordt opgemerkt.

⁴ Vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, zie o.m.: GwH 21 november 2013, nr. 158/2013, B.24.2; GwH 19 december 2013, nr. 172/2013, B.22; GwH 29 januari 2014, nr. 18/2014, B.10; GwH 9 oktober 2014, nr. 146/2014, B.10.1; GwH 22 januari 2015, nr. 1/2015, B.4; GwH 7 mei 2015, nr. 54/2015, B.12; GwH 14 januari 2016, nr. 3/2016, B.22; GwH 3 februari 2016, nr. 16/2016, B.12.1; GwH 28 april 2016, nr. 58/2016, B.9.2; GwH 9 februari 2017, nr. 15/2017, B.9.2; GwH 21 december 2017, nr. 145/2017, B.16.2; GwH 19 juli 2018, nr. 100/2018, B.13; GwH 3 juni 2021, nr. 82/2021, B.6; GwH 23 juni 2022, nr. 85/2022, B.10.2.

⁵ Vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. Zie o.m.: GwH 21 november 2013, nr. 158/2013, B.24.2; GwH 9 oktober 2014, nr. 146/2014, B.10.1; GwH 28 mei 2015, nr. 77/2015, B.4.1; GwH 24 maart 2016, nr. 48/2016, B.6; GwH 6 oktober 2016, nr. 126/2016, B.7.3.

Voor de terugwerkende kracht zal dan ook een deugdelijke verantwoording gegeven moeten kunnen worden.

Gevraagd naar een verantwoording voor de terugwerkende kracht, antwoordde de gemachtigde het volgende:

“Momenteel (...) is er nog geen sprake van terugwerkende kracht. Het is de intentie van de regering om het wetsontwerp zo spoedig mogelijk voor te leggen in het parlement voor bespreking en stemming, juist met het oog op het vermijden van een retroactieve toepassing.

Op vraag van de sociale partners (advies nr. 2.368 van 30 mei 2023 van de Nationale Arbeidsraad, pagina's 9 en 10 (...)) heeft de maatregel van de herinvoering van de 120 relance-uren uitwerking met ingang van 1 juli 2023.

Om op dit punt geen onduidelijkheid en rechtsonzekerheid te laten ontstaan, zal hieromtrent, vóór 1 juli 2023 op de website van de FOD WASO (www.werk.belgie.be) een ruime en officiële communicatie worden gepubliceerd waarin de maatregel wordt toegelicht en waarin wordt aangegeven dat ze kan worden toegepast vanaf 1 juli 2023, ook al zou het wetgevend proces nog niet zijn afgerond.

U kan het bericht van communicatie, dat op voormelde website zal worden gepubliceerd, hieronder reeds terugvinden:

'Uitvoering van het sociaal akkoord 2023-2024 met betrekking tot de relance uren in afwachting van de wet

Er wordt momenteel gewerkt aan een wetsontwerp tot uitvoering van het afsprakenkader in het kader van de interprofessionele onderhandelingen voor de periode 2023-2024, dat onder andere voorziet in de herinvoering van de maatregel van de '120 relance-uren' voor de periode van 1 juli 2023 tot 30 juni 2025.

Deze maatregel werd al eens ingevoerd door de wet van 12 december 2021 tot uitvoering van het sociaal akkoord in het kader van de interprofessionele onderhandelingen voor de periode 2021-2022 en liep af op 31 december 2022.

Het gaat over de mogelijkheid om vanaf 1 juli 2023 tot 30 juni 2025, boven op het basiscontingent van vrijwillige overuren (artikel 25bis van de Arbeidswet van 16 maart 1971), per kalenderjaar 120 bijkomende vrijwillige overuren te presteren, 'relance-uren' genaamd.

De concrete voorwaarden voor deze bijkomende vrijwillige 'relance' overuren zijn de volgende:

Er moet geen overloontoeslag worden betaald.

Er wordt geen RSZ gerekend op deze overuren (LINK).

Ze zijn vrijgesteld van belasting; in afwachting van de nieuwe wettelijke bepalingen die de bestaande fiscale vrijstelling uitbreiden, moet de verschuldigde bedrijfsvoorheffing wel nog doorgestort worden; (LINK).

Deze uren worden niet meegerekend voor de interne grens (het maximum aantal overuren in een referteperiode) noch voor de berekening van de arbeidstijd

De 'gewone' vrijwillige overuren moeten niet zijn opgebruikt.

Belangrijk:

De werknemer moet schriftelijk akkoord gaan met het presteren van de relance-overuren en dit voor een hernieuwbare periode van zes maanden. Dit

schriftelijk akkoord moet uitdrukkelijk en voorafgaand aan de betrokken periode worden afgesloten.

Daar dit wetsontwerp, waarover een akkoord bestaat binnen de regering (Ministerraad van 12 mei 2023), nog een parlementaire weg moet volgen alvorens erover kan gestemd worden, willen we met deze communicatie aangeven dat de FOD WASO de toepassing van deze maatregel van de 120 relance-uren in elk geval al in de praktijk zal aanvaarden vanaf 1 juli 2023 totdat de nodige wettelijke en reglementaire bepalingen goedgekeurd zijn en in de geest van het akkoord als toegepast ziet.’”

4.2. Over een gelijkaardige regeling, die uitwerking had met ingang van 1 juli 2021, heeft de afdeling Wetgeving in advies 70.017/1/V van 27 september 2021 het volgende opgemerkt:

“Een gevolg van die terugwerkende kracht is onder meer dat voor de bijkomende overuren die tussen 1 juli 2021 en het ogenblik van de inwerkingtreding van de aan te nemen wet zijn gepresteerd alsnog geen overloon verschuldigd is zoals bepaald in artikel 29 van de arbeidswet, terwijl dat in beginsel wel het geval was op het ogenblik dat de overuren werden verricht. Een dergelijke afbreuk aan de door de betrokken werknemers verworven rechten staat op gespannen voet met de niet-retroactiviteit van wetten, die een waarborg vormt ter voorkoming van rechtsonzekerheid. Die waarborg vereist dat de inhoud van het recht voorzienbaar en toegankelijk is, zodat de rechtzoekende in redelijke mate de gevolgen van een bepaalde handeling kan voorzien op het tijdstip dat die handeling wordt verricht. De terugwerkende kracht kan enkel worden verantwoord wanneer ze onontbeerlijk is voor de verwezenlijking van een doelstelling van algemeen belang.⁶ Een dergelijke verantwoording blijkt alvast niet uit de stukken van het dossier.”⁷

Eenzelfde opmerking geldt ten aanzien van artikel 3 van het voorontwerp.

4.3. Specifiek over de eveneens in artikel 2, § 4, van het voorontwerp vervatte voorwaarde dat het akkoord van de werknemer met betrekking tot de relance-uren uitdrukkelijk, voorafgaandelijk en schriftelijk moet worden vastgesteld voor een hernieuwbare periode van zes maanden en de werkwijze om op die wettelijke voorwaarde te anticiperen voor de periode waarin de ontworpen regeling op retroactieve wijze uitwerking heeft, heeft de afdeling Wetgeving in voormeld advies 70.017/1/V het volgende opgemerkt:

“De afdeling Wetgeving van de Raad van State heeft er in het verleden meermaals op gewezen dat het procedé waarbij een regeling onmiddellijk wordt ingevoerd zonder de totstandkoming van de noodzakelijke wettelijke of reglementaire basis af te wachten, en aan die laatste dan, wanneer zij uiteindelijk tot stand komt, terugwerkende kracht te verlenen voor zoveel tijd als nodig is om de reeds gangbare praktijk te bevestigen, in beginsel niet toelaatbaar is. Dit is vooreerst het geval, omdat met dat procedé wordt afgeweken van de normale regels die moeten worden gevolgd bij de totstandkoming van reglementaire bepalingen en aldus die regels dreigen te worden uitgehold, ten tweede,

⁶ Voetnoot 5 van het aangehaalde advies: Vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, zie o.m.: GwH 21 november 2013, nr. 158/2013, B.24.2; GwH 19 december 2013, nr. 172/2013, B.22; GwH 29 januari 2014, nr. 18/2014, B.10; GwH 9 oktober 2014, nr. 146/2014, B.10.1; GwH 22 januari 2015, nr. 1/2015, B.4; GwH 7 mei 2015, nr. 54/2015, B.12; GwH 14 januari 2016, nr. 3/2016, B.22; GwH 3 februari 2016, nr. 16/2016, B.12.1; GwH 28 april 2016, nr. 58/2016, B.9.2; GwH 9 februari 2017, nr. 15/2017, B.9.2.

⁷ Adv.RvS 70.017/1/V van 27 september 2021 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 12 december 2021 ‘tot uitvoering van het sociaal akkoord in het kader van de interprofessionele onderhandelingen voor de periode 2021-2022’, opm. 5.3 (Parl.St. Kamer 2021-22, nr. 2304/1).

omdat erdoor de beslissingsbevoegdheid van de wetgevende macht in sommige gevallen feitelijk aan banden wordt gelegd, ten derde, omdat de inhoud van de nieuwe meegedeelde regelgeving niet wordt bekendgemaakt op een wijze als bedoeld bij artikel 190 van de Grondwet en, ten slotte, omdat het gevolgde procedé een bron van rechtsonzekerheid is voor de bestemmingen van de betrokken normen.”⁸⁻⁹

4.4. De adviesaanvrager moet er bijgevolg over waken dat het ontworpen hoofdstuk 1 van titel 2 tijdig wordt aangenomen en in werking treedt.

*

---

⁸ Adv.RvS 70.017/1/V van 27 september 2021, opm. 5.4.

⁹ In dit verband kan er ook op gewezen worden dat over de werkwijze waarbij een terugwerkende wet die nog niet tot stand is gekomen reeds wordt aangekondigd met een bericht in het *Belgisch Staatsblad*, het Grondwettelijk Hof heeft geoordeeld dat een dergelijk bericht “op zichzelf niet [kan] volstaan om de terugwerkende kracht van een wetbepaling te verantwoorden”. Het Hof overwoog daarbij dat een bericht in het *Belgisch Staatsblad* waarin een wetswijziging wordt aangekondigd “weliswaar in zekere mate [tegemoetkomt] aan het bezwaar van de onvoorzienbaarheid van een retroactieve maatregel, maar een dergelijk bericht kan uit zijn aard zelf, met name wegens het louter informatieve karakter en het gebrek aan bindende kracht ervan, niet de rechtsonzekerheid wegnemen die de terugwerkende kracht doet ontstaan” (GwH 27 oktober 2022, nr. 138/2022, B.31.5).

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique ¹ et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET

2. L'avant-projet de loi soumis pour avis a pour objet, selon son exposé des motifs, d'exécuter une partie des mesures convenues le 4 avril 2023 par les partenaires sociaux, représentés au sein du « Groupe des 10 ».

Le titre 1er contient une disposition introductive. Le titre 2 concerne le domaine du « Travail » et vise à réintroduire la mesure des heures dites « de relance » (chapitre 1er) et à prolonger le régime en matière de « primes uniques d'innovation » (chapitre 2). Le titre 3 contient des mesures en matière de 'Finances', plus précisément en ce qui concerne l'augmentation du nombre d'heures supplémentaires avec sursalaire fiscalement avantageuses (chapitre 1er) et l'exonération des heures de relance (chapitre 2).

FORMALITÉS

3. L'avant-projet contient des mesures qui, conformément à l'article 15 de la loi du 25 avril 1963 'sur la gestion des organismes d'intérêt public de sécurité sociale et de prévoyance sociale', doivent être soumises à l'avis, soit du comité de gestion concerné, soit du Conseil national du Travail. Cette obligation vaut pour « tout avant-projet de loi ou projet d'arrêté organique ou réglementaire tendant à modifier la législation ou réglementation que l'organisme est chargé d'appliquer ou concernant le cadre du personnel et la structure de l'organisme ». L'article 4 de l'avant-projet modifie l'article 31 de la loi du 3 juillet 2005 'portant des dispositions diverses relatives à la concertation sociale', prolongeant ainsi de deux ans le régime inscrit au chapitre IX de cette loi. Ce régime prévoit d'exclure les « primes uniques d'innovation » de la notion de rémunération pour le calcul des cotisations de sécurité sociale.

Il ne ressort d'aucun des documents joints à la demande d'avis que l'avis prescrit en vertu de l'article 15 de la loi du 25 avril 1963 a été recueilli.

Le délégué a transmis l'avis n° 2.368 du Conseil national du travail du 30 mai 2023, qui a comme sujet « Cadre d'accords du 6 avril 2023 – Mise en œuvre ». Cet avis contient un catalogue de mesures et conclut qu'« [e]n vue de la mise en œuvre du cadre d'accords, il est nécessaire d'adapter, outre les conventions collectives de travail qui ont été conclues au sein du Conseil national du Travail, un certain nombre de dispositions légales et réglementaires ».

Rien n'indique toutefois que l'avant-projet actuellement à l'examen a fait l'objet de l'avis n° 2.368 du Conseil national du Travail. Or, l'article 15 de la loi du 25 avril 1963 exige que

---

¹ S'agissant d'un avant-projet de loi, on entend par « fondement juridique » la conformité avec les normes supérieures.

l'« avant-projet de loi » soit soumis pour avis. Un avis donné sur une mesure uniquement formulée en des termes généraux ne peut pas être assimilé à un tel avis. Par conséquent, l'avis prescrit par cette disposition légale doit encore être recueilli en ce qui concerne l'avant-projet ².

Si cet avis devait encore donner lieu à des modifications du texte soumis au Conseil d'État ³, les dispositions modifiées ou ajoutées devraient être soumises à la section de législation, conformément à la prescription de l'article 3, § 1er, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État.

EXAMEN DU TEXTE

Article 3

4.1. L'article 3 de l'avant-projet dispose que le chapitre 1er du titre 2 produit ses effets le 1er juillet 2023. Bien que cette date se situe encore dans le futur, cette formulation suggère qu'un effet rétroactif sera conféré à ce régime.

La non-rétroactivité des lois est une garantie ayant pour but de prévenir l'insécurité juridique. Cette garantie exige que le contenu du droit soit prévisible et accessible, de sorte que le justiciable puisse prévoir, dans une mesure raisonnable, les conséquences d'un acte déterminé au moment où cet acte est accompli. La rétroactivité peut uniquement être justifiée lorsqu'elle est indispensable à la réalisation d'un objectif d'intérêt général ⁴. S'il s'avère en outre que la rétroactivité a pour but d'influencer dans un sens déterminé l'issue d'une procédure judiciaire ou d'empêcher les juridictions de se prononcer sur une question de droit bien déterminée, la nature du principe en cause exige que des circonstances exceptionnelles ou des motifs impérieux d'intérêt général justifient l'intervention du législateur, laquelle porte atteinte, au préjudice d'une catégorie de citoyens, aux garanties juridictionnelles offertes à tous ⁵.

La rétroactivité devra par conséquent pouvoir être adéquatement justifiée.

Invité à justifier la rétroactivité, le délégué a répondu ce qui suit :

« Momenteel (...) is er nog geen sprake van terugwerkende kracht. Het is de intentie van de regering om het wetsontwerp zo spoedig mogelijk voor te leggen in het parlement voor bespreking en stemming, juist met het oog op het vermijden van een retroactieve toepassing.

---

² L'obligation de consultation ne s'applique pas en cas d'urgence. Si le ministre invoque cette exception, il doit en informer le président du comité de gestion, en vertu de l'article 15, alinéa 3, de la loi du 25 avril 1963.

³ D'autres modifications que celles dont fait état l'avis donné par le Conseil d'État, section de législation, ou que celles visant à répondre aux observations formulées dans le présent avis.

⁴ Jurisprudence constante de la Cour constitutionnelle, voir notamment : C.C., 21 novembre 2013, n° 158/2013, B.24.2 ; C.C., 19 décembre 2013, n° 172/2013, B.22 ; C.C., 29 janvier 2014, n° 18/2014, B.10 ; C.C., 9 octobre 2014, n° 146/2014, B.10.1 ; C.C., 22 janvier 2015, n° 1/2015, B.4 ; C.C., 7 mai 2015, n° 54/2015, B.12 ; C.C., 14 janvier 2016, n° 3/2016, B.22 ; C.C., 3 février 2016, n° 16/2016, B.12.1 ; C.C., 28 avril 2016, n° 58/2016, B.9.2 ; C.C., 9 février 2017, n° 15/2017, B.9.2 ; C.C., 21 décembre 2017, n° 145/2017, B.16.2 ; C.C., 19 juillet 2018, n° 100/2018, B.13 ; C.C., 3 juin 2021, n° 82/2021, B.6 ; C.C., 23 juin 2022, n° 85/2022, B.10.2.

⁵ Jurisprudence constante de la Cour constitutionnelle. Voir entre autres : C.C., 21 novembre 2013, n° 158/2013, B.24.2 ; C.C., 9 octobre 2014, n° 146/2014, B.10.1 ; C.C., 28 mai 2015, n° 77/2015, B.4.1 ; C.C., 24 mars 2016, n° 48/2016, B.6 ; C.C., 6 octobre 2016, n° 126/2016, B.7.3.

Op vraag van de sociale partners (advies nr. 2.368 van 30 mei 2023 van de Nationale Arbeidsraad, pagina's 9 en 10 (...)) heeft de maatregel van de herinvoering van de 120 relance-uren uitwerking met ingang van 1 juli 2023.

Om op dit punt geen onduidelijkheid en rechtsonzekerheid te laten ontstaan, zal hieromtrent, vóór 1 juli 2023 op de website van de FOD WASO (www.werk.belgie.be) een ruime en officiële communicatie worden gepubliceerd waarin de maatregel wordt toegelicht en waarin wordt aangegeven dat ze kan worden toegepast vanaf 1 juli 2023, ook al zou het wetgevend proces nog niet zijn afgerond.

U kan het bericht van communicatie, dat op voormelde website zal worden gepubliceerd, hieronder reeds terugvinden:

'Uitvoering van het sociaal akkoord 2023-2024 met betrekking tot de relance uren in afwachting van de wet

Er wordt momenteel gewerkt aan een wetsontwerp tot uitvoering van het afsprakenkader in het kader van de interprofessionele onderhandelingen voor de periode 2023-2024, dat onder andere voorziet in de herinvoering van de maatregel van de '120 relance-uren' voor de periode van 1 juli 2023 tot 30 juni 2025.

Deze maatregel werd al eens ingevoerd door de wet van 12 december 2021 tot uitvoering van het sociaal akkoord in het kader van de interprofessionele onderhandelingen voor de periode 2021-2022 en liep af op 31 december 2022.

Het gaat over de mogelijkheid om vanaf 1 juli 2023 tot 30 juni 2025, boven op het basiscontingent van vrijwillige overuren (artikel 25bis van de Arbeidswet van 16 maart 1971), per kalenderjaar 120 bijkomende vrijwillige overuren te presteren, 'relance-uren' genaamd.

De concrete voorwaarden voor deze bijkomende vrijwillige 'relance' overuren zijn de volgende:

Er moet geen overloontoeslag worden betaald.

Er wordt geen RSZ gerekend op deze overuren (LINK).

Ze zijn vrijgesteld van belasting; in afwachting van de nieuwe wettelijke bepalingen die de bestaande fiscale vrijstelling uitbreiden, moet de verschuldigde bedrijfsvoorheffing wel nog doorgestort worden; (LINK).

Deze uren worden niet meegerekend voor de interne grens (het maximum aantal overuren in een referteperiode) noch voor de berekening van de arbeidstijd

De 'gewone' vrijwillige overuren moeten niet zijn opgebruikt.

Belangrijk:

De werknemer moet schriftelijk akkoord gaan met het presteren van de relance-overuren en dit voor een hernieuwbare periode van zes maanden. Dit schriftelijk akkoord moet uitdrukkelijk en voorafgaand aan de betrokken periode worden afgesloten.

Daar dit wetsontwerp, waarover een akkoord bestaat binnen de regering (Ministerraad van 12 mei 2023), nog een parlementaire weg moet volgen alvorens erover kan gestemd worden, willen we met deze communicatie aangeven dat de FOD WASO de toepassing van deze maatregel van de 120 relance-uren in elk geval al in de praktijk zal aanvaarden vanaf 1 juli 2023 totdat de nodige wettelijke en reglementaire bepalingen goedgekeurd zijn en in de geest van het akkoord als toegepast ziet' ».

4.2. Concernant un régime similaire, qui produisait ses effets le 1er juillet 2021, la section de législation, dans son avis 70.017/1/V du 27 septembre 2021, a observé ce qui suit :

« Une conséquence de cette rétroactivité est notamment que, pour les heures supplémentaires additionnelles qui sont prestées entre le 1er juillet 2021 et le moment de l'entrée en vigueur de la loi dont l'adoption est envisagée, aucun sursalaire n'est encore dû, comme le prévoit l'article 29 de la loi sur le travail, alors que tel était en principe effectivement le cas au moment où les heures supplémentaires ont été effectuées. Pareille atteinte aux droits acquis par les travailleurs concernés se heurte à la non-rétroactivité des lois, qui est une garantie ayant pour but de prévenir l'insécurité juridique. Cette garantie exige que le contenu du droit soit prévisible et accessible, de sorte que le justiciable puisse prévoir, à un degré raisonnable, les conséquences d'un acte déterminé au moment où cet acte est accompli. La rétroactivité peut uniquement être justifiée lorsqu'elle est indispensable à la réalisation d'un objectif d'intérêt général ⁶. Une telle justification ne ressort en tout cas pas des pièces du dossier » ⁷.

La même observation peut être formulée à l'égard de l'article 3 de l'avant-projet.

4.3. En ce qui concerne spécifiquement la condition, également prévue à l'article 2, § 4, de l'avant-projet, que l'accord du travailleur relatif aux heures de relance doit être constaté expressément, préalablement et par écrit pour une période renouvelable de six mois, et la manière d'anticiper cette condition légale pour la période pendant laquelle le régime en projet produit ses effets, la section de législation a observé, dans l'avis 70.017/1/V précité, ce qui suit :

« La section de législation du Conseil d'État a indiqué maintes fois par le passé que le procédé consistant à instaurer immédiatement une mesure, sans attendre l'adoption de la base légale ou réglementaire nécessaire, et à conférer ensuite à celle-ci, une fois adoptée, un effet rétroactif pour le temps nécessaire à couvrir de la pratique déjà courante, ne peut pas, en principe, être admis. Il doit être proscrit, en premier lieu, parce que le procédé déroge aux règles normales qui régissent l'adoption de dispositions réglementaires et que ces règles risquent ainsi d'être vidées de leur substance, en deuxième lieu, parce qu'il restreint concrètement dans certains cas le pouvoir de décision du pouvoir législatif, en troisième lieu, parce que le contenu de la nouvelle réglementation communiquée n'est pas publié conformément à l'article 190 de la Constitution et, enfin, parce que le procédé suivi est source d'insécurité juridique pour les destinataires des normes concernées » ⁸⁻⁹.

⁶ Note de bas de page 5 de l'avis cité : Jurisprudence constante de la Cour constitutionnelle, voir notamment : C.C., 21 novembre 2013, n° 158/2013, B.24.2 ; C.C., 19 décembre 2013, n° 172/2013, B.22 ; C.C., 29 janvier 2014, n° 18/2014, B.10 ; C.C., 9 octobre 2014, n° 146/2014, B.10.1 ; C.C., 22 janvier 2015, n° 1/2015, B.4 ; C.C., 7 mai 2015, n° 54/2015, B.12 ; C.C., 14 janvier 2016, n° 3/2016, B.22 ; C.C., 3 février 2016, n° 16/2016, B.12.1 ; C.C., 28 avril 2016, n° 58/2016, B.9.2 ; C.C., 9 février 2017, n° 15/2017, B.9.2.

⁷ Avis C.E. 70.017/1/V du 27 septembre 2021 sur un avant-projet devenu la loi du 12 décembre 2021 'exécutant l'accord social dans le cadre des négociations interprofessionnelles pour la période 2021-2022', obs. 5.3 (*Doc. parl.*, Chambre, 2021-22, n° 2304/1).

⁸ Avis C.E. 70.017/1/V du 27 septembre 2021, obs. 5.4.

⁹ À cet égard, on peut également relever que concernant le procédé consistant à annoncer par un avis au *Moniteur belge* une loi dotée d'un effet rétroactif et non encore adoptée, la Cour constitutionnelle a jugé qu'un tel avis « ne peut (...) en soi suffire à justifier l'effet rétroactif d'une disposition législative ». La Cour a considéré à ce sujet que s'il est vrai qu'un avis publié au *Moniteur belge* annonçant une modification de loi « corrige, dans une certaine mesure, l'imprévisibilité d'une disposition rétroactive, un tel avis ne peut, de par sa nature, étant donné notamment son caractère purement informatif et l'absence de toute force obligatoire, remédier à l'insécurité juridique créée par l'effet rétroactif » (C.C., 27 octobre 2022, n° 138/2022, B.31.5).

4.4. Le demandeur d'avis devra dès lors veiller à ce que le chapitre 1er, en projet, du titre 2 soit adopté et entre en vigueur à temps.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Greet VERBERCKMOES

Marnix VAN DAMME